

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 10 | pp. 48-53 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

QASHQADARYO VILOYATI EKO TURISTIK AGLOMERATSIYASIYA INFRATUZILMASINING TAHLILI

Nurbek Toshev Janon o'g'li

Qarshi davlat universiteti

Turizm va marketing kafedrasida mustaqil tadqiqotchisi

ORCID iD: 0009-0003-5921-5196

Annotatsiya. Ushbu maqolada Qashqadaryo viloyatida ekoturistik aglomeratsiya infratuzilmasini rivojlantirishning dolzarbligi va muhimligi bir qator strategik, iqtisodiy va ekologik omillarga asoslangan. Viloyatning tabiiy resurslari, tarixiy merosi va ekologik turizmga bo'lgan xalqaro qiziqish uni barqaror turizm markaziga aylantirish uchun ulkan imkoniyatlar yoritilgan.

Kalit so'zlari. ekoturistik aglomeratsiya infratuzilmasi, Viloyatning tabiiy resurslari, Ekoturistik, Aglomeratsiya, Ekoturizm tabiatni muhofaza qilish, iqtisodiy va ekologik salohiyat, Ekoturizm sohasidagi investitsiyalar.

Абстрактный. В данной статье актуальность и важность развития агломерационной инфраструктуры экотуризма в Кашкадарьинской области обусловлена рядом стратегических, экономических и экологических факторов. Природные ресурсы региона, историческое наследие и международный интерес к экотуризму подчеркивают большие возможности превратить его в центр устойчивого туризма.

Ключевые слова. инфраструктура экотуризма агломерации, природные ресурсы региона, экотуризм, агломерация, экотуризм, охрана природы, экономический и экологический потенциал, инвестиции в сферу экотуризма.

Abstract. In this article, the relevance and importance of the development of ecotourism agglomeration infrastructure in Kashkadarya region is based on a number of strategic, economic and ecological factors. The region's natural resources, historical heritage, and international interest in eco-tourism highlighted the great opportunities to turn it into a sustainable tourism center.

Keywords. infrastructure of ecotourism agglomeration, natural resources of the Region, Ecotourism, Agglomeration, Ecotourism nature protection, economic and ecological potential, investments in the field of Ecotourism.

Kirish. Qashqadaryo viloyati O'zbekistonning tabiiy va madaniy merosiga boy hududlardan biridir. Bu hududda milliy bog'lar, tog'li hududlar va qo'riqxonalar mavjud bo'lib, ular atrof-muhitni saqlashda va ekologik turizmni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Agar bu resurslar to'g'ri boshqarilmasa, atrof-muhit degradatsiyaga uchrashi yoki madaniy meros yo'qolishi mumkin. Ekoturistik aglomeratsiya infratuzilmasini rivojlantirish bu boyliklarni saqlash, ularni xalqaro darajada targ'ib qilish va kelgusi avlodlar uchun muhofaza qilish imkonini beradi. Ekoturizm tabiatni muhofaza qilish va

atrof-muhitni barqaror saqlashni ta'minlab, Qashqadaryo viloyatining iqtisodiy va ekologik salohiyatini oshiradi. Ekoturizm viloyat iqtisodiyotini rivojlantirish uchun muhim turtki bo'lishi mumkin. Turizm sohasining rivojlanishi yangi ish o'rinlari yaratish, kichik va o'rta bizneslarni rag'batlantirish va mahalliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishda katta imkoniyatlar yaratadi. Qashqadaryo viloyatining iqtisodiy rivojlanishida turizm strategik soha sifatida qaralmoqda. Ekoturistik aglomeratsiya infratuzilmasini rivojlantirish sayyohlarni jalb qilish, ular uchun qulay sharoitlar yaratish va mahalliy iqtisodiyotni jonlantirishda dolzarbdir. Viloyatga kelayotgan sayyohlar orqali iqtisodiyotga qo'shimcha mablag'lar kiritiladi, bu esa mahalliy aholi farovonligini oshiradi. Ekoturizm sohasidagi investitsiyalar mehmonxona, transport va xizmat ko'rsatish sohaslarining rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Ekoturizmning asosiy tamoyillaridan biri tabiiy resurslarni saqlash va ularni barqaror ishlatishdir. Qashqadaryo viloyatidagi Hisor qo'riqxonasi, tog' manzaralari va boshqa ekologik jihatdan ahamiyatli joylar muhofazani talab qiladi. Hozirgi global iqlim o'zgarishlari va atrof-muhit muammolari fonida ekoturizm infratuzilmasini barpo etish orqali tabiiy resurslarni muhofaza qilish dolzarbligi oshmoqda. Qashqadaryo viloyatida turizmning barqaror rivojlanishi orqali atrof-muhitni asrash va resurslardan oqilona foydalanish ta'minlanadi. Ekoturizm infratuzilmasini rivojlantirish orqali viloyatni ekologik jihatdan barqaror hududga aylantirish mumkin. Bu sayyohlarni jalb qilish bilan birga, atrof-muhitga bo'lgan zararli ta'sirni minimallashtirish imkonini beradi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Turizm aglomeratsiyasining milliy iqtisodiyotdagi roli va uni rivojlantirishning fundamental masalalarini o'rganish bo'yicha xorijda, Richard Butler, Dimitri Ioannides, Manuel Castells, ¹Leiper N, Gallo M. A., Romano C. A., Tanewski G.A., Smyrnios K.X Yuqorida keltirilgan olimlarning ilmiy tadqiqotlari ushbu yo'nalishda qilingan ilmiy ishlar ichida o'z o'rnini va ahamiyatiga ega, ammo hunarmandchilikni mintaqa turizmi sohasida tutgan urni va rivojlantirish mexanizmi bilan bog'liq masalalar tadqiqotlar doirasidan chetda qolgan.

Tadqiqot metodlari. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, tahlilning mantiqiy va taqqoslash usullari, tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, monografik tahlil, tahlilning mantiqiy va taqqoslash usullari, kompleks yondashuv, ekspert baholash, ko'p variantli prognoz kabi usullardan foydalanilgan

Tahlil va natijalar. Turistik aglomeratsiyalar madaniy meros va an'analarni saqlash va ommalashtirishning samarali vositasi sifatida xizmat qiladi. Bu turistik aglomeratsiya hududida joylashgan madaniy va tarixiy obyektlar, milliy an'analar va meroslarni sayyohlarga taqdim etish orqali amalga oshiriladi. Bu jarayonda, madaniy obyektlarni tiklash va saqlashga e'tibor kuchayadi, mahalliy madaniyat va urf-odatlar xalqaro miqyosda taniladi va mahalliy aholi o'z madaniy merosini asrab-avaylash va uni turizm orqali rivojlantirishda ishtirok etadi. Turistik aglomeratsiyalarni tashkil etish xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va mintaqaning raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Xalqaro turistlarni jalb qilish uchun mintaqa raqobatbardosh turistik mahsulotlarni yaratish va taqdim etishga ehtiyoj sezadi. Bu jarayonda, xalqaro turistik bozorlarga chiqish imkoniyatlari kengayadi, mahalliy xizmatlar va infratuzilma xalqaro standartlarga moslashtiriladi va mintaqa boshqa turistik markazlar bilan raqobatbardoshlikni ta'minlaydi.

Mintaqada turizmni rivojlantirishda aglomeratsiyani optimal joylashtirishning dolzarbligi va muhimligi bir qator strategik omillar bilan bog'liq bo'lib, bu nafaqat turizm sohasini kengaytirish, balki iqtisodiy o'sishni tezlashtirish, mahalliy aholiga yangi imkoniyatlar yaratish va atrof-muhitni muhofaza qilish nuqtai nazaridan ham katta ahamiyatga ega. Aglomeratsiyalarni optimal joylashtirish turistik sohaning samarali rivojlanishiga imkon yaratadi. Bu hududlarda mehmonxonalar, restoranlar, ko'ngilochar maskanlar va boshqa turistik xizmatlar rivojlanadi, natijada:

- **Ish o'rinlari yaratiladi:** Bu, o'z navbatida, mahalliy aholi uchun yangi ish o'rinlari ochilishiga olib keladi va ularning daromadini oshiradi.

- **Hududning iqtisodiy salohiyati oshadi:** Turizmning rivojlanishi bilan infratuzilma yaxshilanadi va bu boshqa iqtisodiy tarmoqlarga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Turizm aglomeratsiyalarini to'g'ri joylashtirish mintaqaviy infratuzilmaning yaxshilanishiga va uni global standartlarga moslashtirishga yordam beradi. **Transport va logistika tizimi:** Aglomeratsiyalarni transport imkoniyatlari bilan bog'lash orqali sayyohlar uchun qulay yo'llar yaratiladi, bu esa turizmga bo'lgan talabni oshiradi. Yaxshi joylashgan aglomeratsiyalar yuqori sifatli xizmatlarni ko'rsatishga imkon beradi, bu esa sayyohlarning mintaqaga bo'lgan qiziqishini yanada oshiradi. Aglomeratsiyalarni optimal joylashtirish orqali:

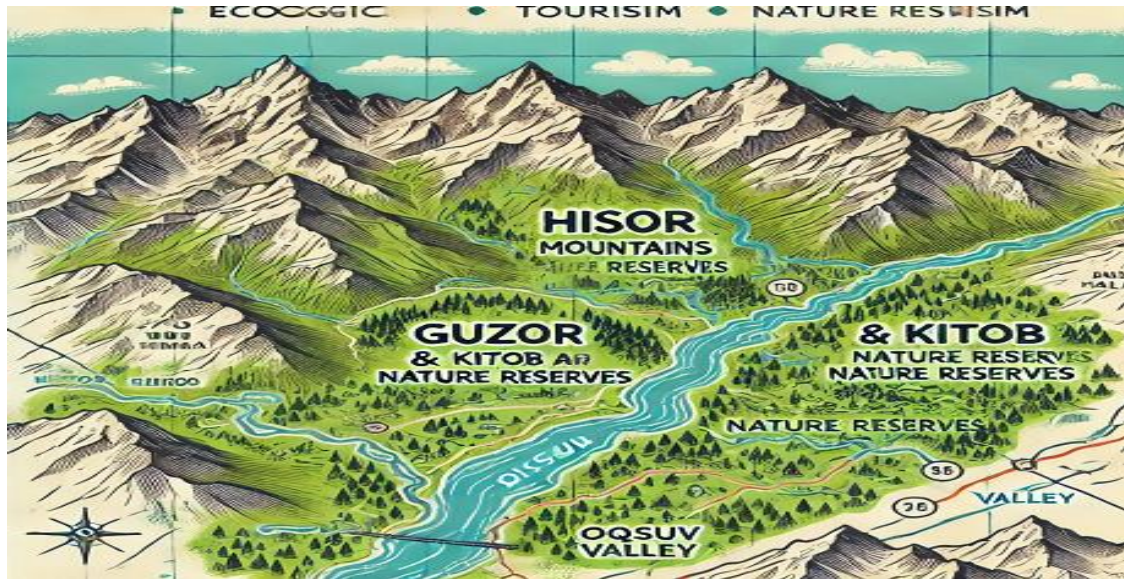
- **Madaniy va tarixiy obyektlar** yaxshi muhofaza qilinishi mumkin. Madaniy merosni xalqaro darajada targ'ib qilish turistik jalb qilishni kuchaytiradi.
- **Tabiiy resurslar muhofazasi:** Ekoturizmni rivojlantirish orqali aglomeratsiyalarni tabiiy go'zalliklar va ekologik bog'lar bilan bog'lash mumkin. Bu ekologik turizmni rivojlantirishga hissa qo'shadi va atrof-muhit barqarorligini saqlashda muhim rol o'ynaydi.

Aglomeratsiyani joylashtirish orqali bir nechta turistik obyektlarni birlashtirish va ularga oson kirish imkoniyatini yaratish mintaqani sayyohlar uchun jozibador qiladi. Bu jarayonda, **turistik marshrutlarni** shakllantirish orqali sayyohlarga bir-biriga yaqin joylashgan bir nechta diqqatga sazovor joylarni ziyorat qilish imkoniyati beriladi. Masalan, Shahrisabz, Qarshi, va Kitob kabi tarixiy va tabiiy zonalarni bitta turistik klasterga birlashtirish orqali hududning jozibadorligi ortadi.

Sayyohlar oqimini samarali boshqarish, turistik aglomeratsiyalarni to'g'ri joylashtirish orqali turistik manzillarga sayyohlar oqimini samarali boshqarish mumkin. Bu quyidagi jihatlar orqali amalga oshadi. **Oqimni tartibga solish,** Sayyohlar oqimining bir necha manzillarga yo'naltirilishi diqqatga sazovor joylarda ortiqcha yuklamani oldini oladi va ularning barqaror ishlashiga yordam beradi. Optimal joylashtirish orqali mavsumiy turizm bilan bog'liq muammolarni kamaytirish va yil davomida sayyohlarni jalb qilish imkoniyati yaratiladi.

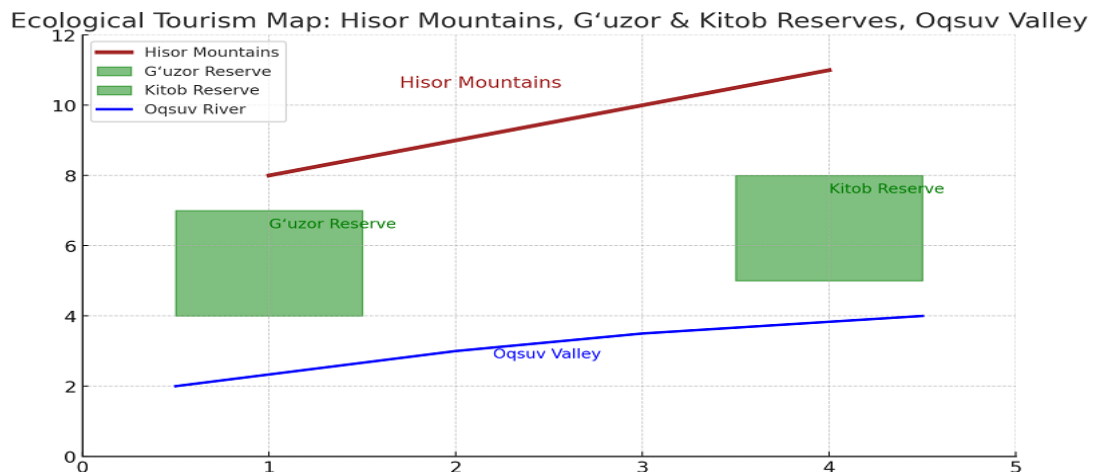
Atrof-muhitga zarar bermaslik, aglomeratsiyalar ekologik barqarorlikni ta'minlaydi va tabiiy resurslardan ortiqcha foydalanishni kamaytiradi. **Mahalliy aholi ishtiroki,** barqaror rivojlanish orqali mahalliy aholining turizm loyihalarida faol ishtirok etishi rag'batlantiriladi, bu esa ijtimoiy-iqtisodiy o'sishga olib keladi. Mintaqada turizmni rivojlantirishda aglomeratsiyani optimal joylashtirish turizmni samarali boshqarish va uni barqaror rivojlantirish uchun muhim strategiya hisoblanadi. Bu nafaqat iqtisodiy o'sishni

qo'llab-quvvatlash, balki madaniy merosni saqlash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, hamda sayyohlar uchun qulay turistik muhit yaratishga xizmat qiladi. Qashqadaryo viloyatida bu jarayonni amalga oshirish orqali xalqaro va mahalliy sayyohlar uchun keng imkoniyatlar yaratish mumkin.

1-rasm. Hisor tog'lari, G'uzor va Kitob qo'riqxonalari hamda Oqsuv vodiysining qo'lda chizilgan uslubidagi xaritasi

Bu yerda Hisor tog'lari, G'uzor va Kitob qo'riqxonalari hamda Oqsuv vodiysining qo'lda chizilgan uslubidagi xaritasi ekologik turizm uchun hududni namoyish etadi.

2-rasm. Hisor tog'lari, G'uzor va Kitob qo'riqxonalari hamda Oqsuv vodiysi tasvirlangan konseptual xarita

Bu yerda ekologik turizm uchun Hisor tog'lari, G'uzor va Kitob qo'riqxonalari hamda Oqsuv vodiysi tasvirlangan konseptual xarita. Bu tog' tizmasi, qo'riqxonalar va daryo vodiysi kabi asosiy xususiyatlarni ta'kidlaydi. **Ekoturizmni rivojlantirish** uchun tabiiy resurslar joylashuviga asoslangan holda aglomeratsiyalarni joylashtirish dolzarbdir.

Bu, bir tomondan, atrof-muhitni himoya qilishni ta'minlaydi, ikkinchi tomondan esa sayyohlarni jalb qilishni ko'paytiradi. Qashqadaryo viloyatida turistik aglomeratsiyani optimal joylashtirishning ob'ektiv zarurati bir necha asosiy omillarga bog'liq bo'lib, bu viloyatning turizm salohiyatini samarali amalga oshirish, iqtisodiy rivojlanish va aholini band qilish uchun muhimdir. Qashqadaryo viloyati, ayniqsa Shahrisabz shahri, boy madaniy va tarixiy merosga ega. **Amir Temur va Temuriylar davri yodgorliklari**, masalan, **Oqsaroy**, **Dorut-Tilovat** va **Dorut-Saodat** ansambllari, xalqaro sayyohlar uchun katta qiziqish uyg'otadi. Shu sababli, **Tarixiy merosni to'g'ri boshqarish** va ularni bir-biriga bog'lab, aglomeratsiyaga joylashtirish orqali sayyohlar oqimini boshqarish va diqqatga sazovor joylarni bir necha mintaqa orqali yanada samarali targ'ib qilish zarurati tug'iladi. **Tabiiy resurslar va ekologik turizm imkoniyatlari**, Qashqadaryo viloyati o'zining tabiiy resurslari va go'zal tog' manzaralari bilan mashhur. **Hisor tog'lari**, **G'uzor va Kitob qo'riqxonasi**, **Oqsuv vodiysi** ekologik turizmni rivojlantirish uchun katta salohiyatga ega. Bu hududlar ekologik barqarorlikni saqlagan holda sayyohlik obyektlariga aylanishi lozim.

Qashqadaryo viloyatida ekoturistik aglomeratsiya infratuzilmasini rivojlantirishda bir qator muammolar mavjud. Ushbu muammolar viloyatning geografik, iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlariga bog'liq bo'lib, ularning hal etilishi hududning ekoturizm sohasidagi imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin.

1. *Transport va yo'l infratuzilmasi yetishmovchiligi*
2. *Turizm infratuzilmasining rivojlanmaganligi*
3. *Ekologik me'yor va standartlarga rioya etilmasligi*
4. *Sayyohlik xizmatlari va resurslari haqida axborotning yetishmovchiligi*
5. *Turistik resurslarni boshqarish tizimining samarador emasligi*
6. *Malakali kadrlar yetishmovchiligi*
7. *Moliyaviy resurslarning cheklanganligi*

Qashqadaryo viloyatining ayrim ekoturistik hududlariga, xususan, tog'li va qishloq joylariga yetib borish qiyin. Yo'l tarmoqlari sifatining pastligi va zamonaviy transport infratuzilmasining yo'qligi sayyohlar oqimini cheklab qo'yadi. Yo'l va transport tarmoqlarini rivojlantirish, viloyatning asosiy turistik maskanlariga qulay transport aloqalarini yaratish. Ekoturizm infratuzilmasi (mehmonxonalar, kemping joylari, dam olish maskanlari) yetarli darajada rivojlanmagan. Sayyohlar uchun qulay sharoitlar va xizmat ko'rsatish punktlari yetishmaydi. Ekoturizm infratuzilmasiga investitsiyalarni jalb qilish, kichik mehmonxonalar va dam olish maskanlarini barpo etish orqali turistik xizmatlar ko'lamini kengaytirish. Ekoturizmga aloqador loyihalarda ko'p hollarda ekologik me'yorlar va standartlarga rioya qilinmaydi. Bu esa hududdagi tabiiy resurslarning ifloslanishi yoki zarar ko'rishiga olib kelishi mumkin. Barqaror turizm tamoyillariga asoslangan infratuzilmani rivojlantirish va tabiiy resurslarni himoya qilishga qaratilgan qat'iy ekologik nazorat tizimini joriy qilish. Viloyatdagi ekoturistik joylar va sayyohlik imkoniyatlari haqida ma'lumot yetarli emas. Bu esa mahalliy va xorijiy sayyohlarning e'tiborini jalb qilishni qiyinlashtiradi. Zamonaviy marketing strategiyalarini joriy qilish, raqamli platformalar va ijtimoiy tarmoqlarda viloyatning ekoturistik imkoniyatlari haqida axborot tarqatish lozim. Ekoturizmni boshqarish va rivojlantirish bo'yicha samarali tizim yo'qligi. Mahalliy boshqaruv organlari va xususiy sektor o'rtasida

hamkorlik yetarli emas. Mahalliy boshqaruv organlari, xususiy sektor va xorijiy investorlar o'rtasida turizmni rivojlantirish bo'yicha ko'proq hamkorlik qilish zarur.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib Ekoturizm infratuzilmasini rivojlantirish uchun davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik va sarmoyalar zarur. Xalqaro investitsiyalarni jalb qilishda, xalqaro ekologik va turistik tashkilotlar bilan hamkorlik o'rnatish, grantlar va sarmoyalarni jalb qilish orqali ekoturizmni rivojlantirish va davlat qo'llab-quvvatlovi, mahalliy hokimiyatlar va davlat organlari tomonidan ekologik turizmni rivojlantirish uchun maxsus dasturlarni amalga oshirish, soliq imtiyozlari va boshqa moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini yaratish zarur bo'ladi. Qashqadaryo viloyatida ekoturistik aglomeratsiyani rivojlantirish uchun keng ko'lamlı infratuzilma loyihalarini amalga oshirish lozim. Tabiiy resurslarni himoya qilish va sayyohlar uchun qulayliklar yaratish orqali ekoturizmni barqaror rivojlantirish viloyatning iqtisodiy o'sishini ta'minlab, mahalliy aholi uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Mahalliy va xalqaro hamkorlik orqali investitsiyalarni jalb qilish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va ekologik ta'limni rivojlantirish esa mintaqada ekoturizmning yanada kengayishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. E.J. Malecki, in [International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences](#), 2001
2. R. Solow .A Contribution to the Theory of Economic Growth. The Quarterly Journal of Economics, Volume 70, Issue 1, February 1956, Pages 65–94, <https://doi.org/10.2307/1884513>
3. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма: учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. -Минск: РИПО, 2014. - 226 с

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

